

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/s-t/antoni-sikorski/36449,Antoni-Sikorski.html>
01.05.2025, 19:24

Antoni Sikorski, pseud. „Rawicz” (1893–1987), płk WP, legionista, członek tajnego skautingu, wiceprzewodniczący Oddziału Krakowskiego ZHP (1931), delegat Ministra Spraw Wojskowych do ZHP (1932–1933). Urodził się 13 czerwca 1893 roku w Łodzi, w rodzinie mieszkających na stałe w Piotrkowie: Władysława (1865–1950, mistrza budowlanego, cenionego wykonawcy secesyjnych kamienic i łódzkich kominów fabrycznych, właściciela nieruchomości od 1895 roku) i Marianny z Papińskich (1864–1927, córki gospodarzy rolnych z Piotrkowa, wcześniej najprawdopodobniej właścicieli ziemskich).

Miał ośmioro rodzeństwa: Bronisława (1893–1943, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, kawalera Srebrnego Krzyża Orderu Virtuti Militari, prawnika, zamordowanego w niemieckim obozie koncentracyjnym Sachsenhausen), Henryka (1901–1978, uczestnika wojny polsko-bolszewickiej, kawalera Srebrnego Krzyża Orderu Virtuti Militari, absolwenta Wydziału Historii UW, konsula w Kurytybie, pracownika Ligi Morskiej i Kolonialnej, powstańca warszawskiego, urzędnika), Stefana (1905–1944, prawnika, majora AK, kawalera Srebrnego Krzyża Orderu Virtuti Militari, rozstrzelanego przez Niemców w Krakowie w 1944 roku), Stanisławę (1892–1982, po mężu Ślósarską, absolwentkę pensji dla dobrze urodzonych panien w Warszawie, wywiadowcę Legionów Polskich, żonę absolwenta UW i SGH, dyrektora Szkoły Handlowej Stowarzyszenia Kupców Polskich w Częstochowie), Eugenię (1896–1975, komendantkę IV Okręgu skautek POS w Piotrkowie w latach 1915–1916, absolwentkę Wydziału Historii UJ, nauczycielkę, po mężu Gliwicz, żonę legionisty, wybitnego nauczyciela, powstańca warszawskiego, obydwójce uczestniczyli w tajnym nauczaniu w Warszawie), Pelagię (1898–1988, po mężu Maćkowską, żonę pułkownika, kawalera Srebrnego Krzyża Orderu Virtuti Militari, starosty siedleckiego, radomskiego i łowickiego, więźniarkę Ravensbrück), Aleksandra (zm. 1901) i Mariannę (zm. 1907). Miał też czworo rodzeństwa przyrodniego z drugiego małżeństwa ojca z Reginą Bąkowską (1907–1980).

Do roku 1905 uczęszczał w Piotrkowie do rosyjskiej szkoły miejskiej, a po strajku szkolnym w 1905 roku kontynuował naukę domową. W V klasie gimnazjum filologicznego był plutonowym, a przez kolejne dwa lata – zastępcą komendanta piotrkowskiej drużyny skautów. W 1912 roku wstąpił do Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”. Prowadził pracę agitacyjną w robotniczej dzielnicy Św. Trójcy w Piotrkowie i kolportował

prasę Narodowego Związku Robotniczego w rejonie Piotrków-Przygłów-Sulejów. W 1913 roku zdał maturę i rozpoczął studia w Warszawie na Wyższych Kursach Handlowych Augusta Zielińskiego (późniejszej Wyższej Szkole Handlowej).

W styczniu 1914 roku wstąpił do Polskich Drużyn Strzeleckich. Po pierwszym roku studiów, na wakacjach w Piotrkowie w 1914 roku podjął praktykę w towarzystwie kredytowym Guberni Piotrkowskiej. Tam spotkał się z emisariuszem Józefa Piłsudskiego ppor. Andrzejem Małkowskim i 24 sierpnia rozpoczął służbę wywiadowczą dla Legionów Polskich. Prowadził rozpoznanie wojsk rosyjskich na odcinkach Piotrków-Radomsko-Częstochowa, przesyłając raporty do A. Małkowskiego. Trzykrotnie przekraczał front. Potem na linii Kraków-Piotrków razem z Olgą Małkowską byli kurierami.

6 września 1914 roku w Krakowie został przydzielony do oddziału wywiadowczego tworzącej się 1 Brygady Legionów Polskich. W październiku wrócił do Piotrkowa i stąd jako sekcyjny trafił na front pod Krzywopłoty, gdzie 17 listopada przeszedł chrzest bojowy. Potem walczył pod Limanową. W lipcu 1915 roku wyruszył do Kowla ze sformowanym w Piotrkowie oddziałem harcerskim sierż. Mieczysława Buły „Nabielaka” jako jego zastępca. Na froncie wołyńskim od sierpnia do października 1915 roku służył w oddziale wywiadowczym Komendy Legionów, a następnie do grudnia 1916 roku dowodził plutonem Kompanii Skautowej. W listopadzie został mianowany sierżantem, a po rozwiązaniu Kompanii Skautowej 1 grudnia 1916 roku dostał przydział do 3 pp Legionów.

Od września do grudnia 1917 roku przebywał jako sierżant kadet klasy „A” w Szkole Podchorążych Polskiej Siły Zbrojnej (Polnische Wehrmacht) w Ostrowie (obecnie Ostrów Mazowiecka) i 1 grudnia został awansowany na podchorążego. 1 marca 1918 roku otrzymał nominację oficerską na podporucznika, a 1 maja został mianowany adiutantem II batalionu 2 pp. W listopadzie wyruszył ze swoim batalionem do Lublina, gdzie jednostka uczestniczyła w zabezpieczaniu działań tzw. Rządu Lubelskiego, a 8 grudnia na front polsko-ukraiński pod Rawę Ruską do walki z oddziałami wroga otaczającymi Lwów. 19 grudnia dostał się do niewoli ukraińskiej, był więziony w Tarnopolu, Dolinie i Buczaczu, z którego zbiegł i około 6 czerwca 1919 roku zameldował się w Jezupolu w swoim pułku, przemianowanym w styczniu z 2 pp na 8 pp Legionów. Stamtąd, jako dowódca kompanii marszowej III batalionu, odjechał na północny front do walki z Sowiecami nad rzeką Dźwiną. Tam został mianowany dowódcą 10 kompanii III batalionu.

14 listopada 1920 roku otrzymał awans na stopień kapitana ze starszeństwem z dnia 1 czerwca 1919 roku, a za bohaterstwo w boju pod Czernicą Wielką 18 maja – po raz pierwszy Krzyż Walecznych. 1 czerwca 1920 roku, dowodząc kompanią, rozbił duży oddział sowiecki pod wsią Onoszki na południowy zachód od Mińska Białoruskiego i tam został ciężko ranny. Za ten czyn otrzymał Srebrny Krzyż Orderu Virtuti Militari (nr 916) jako pierwszy oficer w pułku. Po powrocie ze szpitala objął dowodzenie III batalionem pułku i za kolejne czyny bojowe otrzymał trzykrotnie Krzyż Walecznych. W październiku III batalion osłaniał akcję generała Żeligowskiego na Wilno.

Od stycznia do listopada 1921 roku był zastępcą dyrektora nauk i gospodarzem Szkoły Podchorążych Rezerwy w Warszawie, następnie powrócił do stacjonującego w Lublinie 8 pp. W latach 1924–1928 służył w DOK nr II w Lublinie. Podczas przewrotu majowego w 1926 roku dowodził I batalionem 8 pp. po stronie Marszałka Józefa Piłsudskiego. Awans na stopień majora otrzymał w 1928 roku. W latach 1928–1929 w Batalionie Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 4 w Tomaszowie Mazowieckim był zastępcą dowódcy batalionu ppłk. Stanisława Dąbka i dyrektorem nauk, a w latach 1929–1930 pod jego komendą w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie – dowódcą batalionu szkolnego.

W 1930 roku został inspektorem Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w DOK nr V w Krakowie, członkiem Zarządu Okręgu ZHP, a od października 1931 roku wiceprzewodniczącym i stałym delegatem Oddziału Krakowskiego ZHP do NRH. W 1931 roku, jako delegat i członek Kół Przyjaciół Harcerstwa uczestniczył w XI Zjeździe Walnym ZHP w Krakowie i w Zlocie Skautów Słowiańskich w Pradze. Od czerwca 1932 roku był delegatem Ministra Spraw Wojskowych do ZHP. W 1932 roku uczestniczył w XII Walnym Zjeździe ZHP, w zlocie 20-lecia Harcerstwa Wielkopolskiego w Dębinie, w zlocie 20-lecia Chorągwi Wileńskiej, zlocie Skautów Estonii w Parnawie i w Międzynarodowym Zlocie Skautów Wodnych w Garczynie. W 1933 roku wziął udział w XIII Walnym Zjeździe ZHP w Katowicach i w IV Jamboree w Gödöllő na Węgrzech, a przed odejściem do KOP-u gen. Ferdynanda Zarzyckiego, Ministra Handlu i Przemysłu, swojego dawnego dowódcy, skutecznie wynegocjował z zasobów Ligi Morskiej i Kolonialnej brakujące fundusze na zakup ze składek społecznych szkunera „Petrea”, przemianowanego po przebudowie na „Zawiszę Czarne”. Współpracował z Przewodniczącym ZHP M. Grażyńskim, wiceprzewodniczącym ZHP hm. RP ks. J. Mauersbergerem, Naczelnikiem Harcerzy hm. P. Olewińskim, Naczelniczką Harcerki hm. J. Wierzbiańską, hm. A. Kamińskim, z J. Grzesiakiem „Czarnym” i Czarną Trzynastką Wileńską. W 1936 roku na XI Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie w ekipie Dyrektora Państwowego Urzędu WF i PW był opiekunem 23 WDH jako polskiej delegacji harcerskiej.

W latach 1933–1936 dowodził 20 Batalionem „Nowe Święciany” Brygady KOP „Wilno”. W styczniu 1934 otrzymał nominację na stopień podpułkownika, a dwa lata później został zastępcą dowódcy 34 pp w Białej Podlaskiej. W 1937 roku ukończył w Rembertowie kurs dla dowódców pułków, jesienią 1938 roku odszedł z pułku do DOK nr VI we Lwowie, a następnie był zastępcą dowódcy Podkarpackiej Brygady Obrony Narodowej w Przemyśle.

We wrześniu 1939 roku skutecznie dowodził Grupą Operacyjną „Sandomierz”, broniąc odcinka Wisły i mostów na odcinku Zawichost-Baranów Sandomierski oraz osłaniał w boju i odwrócie grupę „Śląsk” gen. Jagmina-Sadowskiego, za co otrzymał po raz drugi Srebrny Krzyż Orderu Virtuti Militari (nr 14046) i Złoty Krzyż Orderu Virtuti Militari. Po rozwiązaniu grupy, przez Karpaty dotarł do Budapesztu, gdzie został nieoficjalnym zastępcą polskiego attaché wojskowego. Wezwany przez Naczelnego Wodza generała Władysława Sikorskiego do Francji, został mianowany dowódcą formowanego 11 pp, a po ewakuacji do Anglii, od końca 1940 roku, przebywał w obozie internowania polskich oficerów w Rothsay w Szkocji na tzw. „Wyspie węzów”. W 1942 roku otrzymał dowództwo Centrum Wyszukolenia Artylerii

Przeciwpancernej (od 1943 CWA Polowej) w Crawford.

W 1945 roku na terenie brytyjskiej strefy okupacyjnej w Niemczech został komendantem obozu jeńców ukraińskich, a w 1946 roku – obozu repatriacyjnego polskiej armii w Polkemed w Anglii. W grudniu 1947 wrócił do Polski i bardzo aktywnie spędził 40 lat, pisząc i publikując wspomnienia z okresu 1909–1947 oraz działając w środowiskach kombatanckich. Wiele podróżował.

Zmarł 18 listopada 1987 roku, został pochowany w grobie rodzinnym we Włochach k. Warszawy, zgodnie ze swoim życzeniem bez honorów wojskowych, a jedynie w asyście harcerzy z 22 WDH. W 1994 roku Ministerstwo Obrony Narodowej zatwierdziło jego nominację na stopień pułkownika wydaną przez rząd RP na Obczyźnie w 1972 roku. Został odznaczony Krzyżem Złotym Orderu Virtuti Militari, dwukrotnie Krzyżem Srebrnym, czterokrotnie Krzyżem Walecznych, Krzyżem Niepodległości, Medalem Wojska, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (Londyn, 1985), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (Londyn 1975), Złotym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Krzyżem Zasługi, estońskim Orderem Orła i łotewskim Medalem Pamiątkowym 1918–1928.

W 1921 roku zawarł związek małżeński z Janiną ze Skrzyneckich (1896–1961, urzędniczką w MSWojsk. w latach 1919–1921). Miał córkę Krystynę (1922–2011, harcerkę, łączniczkę Stanisława Jankowskiego ps. „Agaton”, pracownicę administracji w PIPS) i syna Witolda (urodzonego w roku 1928, harcerza, żołnierza 7 pp AK „Garłuch”, wieloletniego pracownika i członka honorowego PZŁ, trofeistę i kolekcjonera). Po raz drugi ożenił się w 1968 roku z Robiną Wiliamson Adamson (urodzoną w roku 1903, Szkotką, nauczycielką college).

Opracował: **Tomasz Sikorski** wnuk Antoniego Sikorskiego.

Źródło:

Tomasz Sikorski, *Z krzyżem harcerskim w bój 1914–1921. Wybrane pamiętki*, Oficyna Pamiętki Przeszłości, Warszawa 2018, s. 289–295.

Tomasz Sikorski, *Sikorski Antoni* [w:] *Harcerski słownik biograficzny*, T. 5, red. Janusz Wojtycza, Muzeum Harcerstwa, Muzeum Historii Polski, Wydawnictwo Marron, Warszawa 20019, s. 174–177.

Stanisław Piwowarski, *Antoni Sikorski* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, T. XXXVII/3, Zeszyt 154, Polska Akademia Nauk, Warszawa-Kraków 1997, s. 424–428.

<https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/antoni-sikorski-1893-1987-pulkownik-wp-autor-prac-historyczno-wojskowych>

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)

[Pokaż opis pliku](#)